

OCZEKAWAĆ (241) *vb impf*

o, e oraz drugie a jasne. ◇ *W inf* -ka- (15), -kã- (13); -ka- *KromRozm II*, *LubPs* (3), *GroicPorz*, *Leop* (2), *OrzRozm*, *HistRzym*, *Oczko*, *CzechEp*, *też RejPs*; -kã- *Mqcz*, *RejAp*, *RejPosRozpr*, *RejPosWstaw*, *BudBib* (2); -ka- : -kã- *RejPos* (1:6), *CzechRozm* (2:1). ◇ *W pozostałych formach* -kã- (157), -ka- (12); -kã- : -ka- *BibRadz* (16:4), *HistRzym* (2:1), *CzechRozm* (8:1), *też* -ka- *RejPs* (6).

inf oczekiwać (24). ◇ *praes 1 sg* oczekawam (17). ◇ *2 sg* oczekawasz (2). ◇ *3 sg* oczekawa (29). ◇ *1 pl* oczekawamy (12). ◇ *2 pl* oczekawacie (1). ◇ *3 pl* oczekawają (26). ◇ *praet 1 sg m* oczekawałem, -m oczekawał (10). *f* oczekawałam (1). ◇ *3 sg m* oczekawał (17). *f* oczekawała (4). *n* oczekawało (1). ◇ *1 pl m pers* oczekawalichmy (1). ◇ *3 pl m pers* oczekawali (18). *subst* oczekawały (2). ◇ *fut 1 sg m* będę oczekawał (3). ◇ *2 sg m* oczekiwać będziesz (1). *f* będziesz oczekawała (1). ◇ *3 pl* będą oczekiwać (4). ◇ *imp 2 sg* oczekawaj (9). ◇ *1 pl* oczekawajmy (2). ◇ *2 pl* oczekawajcie (4). ◇ *con 3 sg m* by oczekawał (2). ◇ *1 pl m pers* byśmy oczekawali *RejPosWstaw* (2), bychmy oczekawali (1) *BibRadz*. ◇ *3 pl m pers* by oczekawali (5). ◇ *part praes act* oczekawając (42).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVII w*.

1. *Spodziewać się kogoś lub czegoś, mieć nadzieję lub obawiać się, że coś nastąpi, liczyć na coś lub liczyć się z czymś*; *exspectare Vulg*, *HistAl*, *PolAnt*, *Mqcz*, *Modrz*, *Cn*; *praestolari Vulg*, *Mqcz*, *Cn*; *manere, opperiri PolAnt*, *Mqcz*, *Cn*; *sperare, videre PolAnt*; *mantare Mqcz*; *esse in exspectando a. exspectatione, exspectatione teneri, respectare Cn* [w tym: kogo, czego (190)] (221) : pred [!] tobą iuż námillfy na oblicze padám oczekawaiątz łłodkości twe náfwiéłfse łafki. *OpecŻyw* 20, 47; przetołz fylne uefele myala łzwyąta anna yłz mathką bozą yułz wzyuoczye nołzyla ktorey łzwyath oczekauał *PatKaz II* 76, 56v, 61v, 75; Iezu ktorys temuż Herodowi kthory oczekawał dziwow żadnego łłowa nie odpowiedział. *TarDuch* C3v, A4v, A6, Ev; *FalZioł* V 66; *WróbŻołt* 118/166; będę oczekawał náfłfem miłofierdzia twego *RejPs* 78v, 35v, 55, 62v, 71v, 100 (11); *SeklWyzn* b4v; *KromRozm II* i4; Yáko były v pogánow towarzyftwá álbo cechy/ ktore [...] bogi łwoye chwaliły/ á w zgodzye myędzy łobą obcowály/ á z tąd nye tylko ná tym łwyećye/ ále y po łmyerći czego dobrego oczekawály. *KromRozm III* A6, D2; O Witayze witay/ ma miła łtárości/ Ciebiem ia oczekawał/ od łwoiey młodości *BielKom* B; Iáko mamy oczekawác miłofierdzia Pánłkyego. *LubPs* cc3v marg, N5, bb3; *KrowObr* 90v; *Leop Iob* 29/21, 30/26, *Ps* 39 arg, *Prov* 14/18, *Is* 42/4, *Hebr* 11/10; Oto Bog náłz/ oczekawálichmy go/ y zbáwi nas *BibRadz* *Is* 25/9, *6v, *Ex* 14/13, 1 108d marg, *Ps* 24/3, 21 (14); *BielKron* 18v; *Expectatione torqueri*, Tęgę mieć oczekawáyac kogo. *Mqcz* 459a; *Literas tuas valde expecto*, Wielmi oczekawam łiftów twoych. *Mqcz* 473d, 55c, 208d, 264c, 319b, 328a, 392b; *RejAp* 195; ná záiutrz ráno łzedł Gwido názamek/ y połtał wrotnego ku łtaroście áby mu powiedziál że Gwido ku niemu przyłzedł ktory go z dołu wczorá wyciągnął á zá to oczekáwa zapłáty obiecány. *HistRzym* 67v, 106, 125v; iž ludzie będą drzec á łchnąc przed łtráchy wielkimi/ oczekawáiac końcá co łie dálej z nimi [...] dział będzie. *RejPos* 5v; iáko iełt tego potrzebá/ ábyłcie byli łtali á mocni w łprawach łwoich/ oczekawáiac á kwápiac łie ku przyłciu Páná łwoiego *RejPos* 6, 28v, [136]v, 138, 149, 258v (10); *RejPosWiecz*³ 98v; *RejPosRozpr* c3v; *RejPosWstaw* 21 marg, 21v, [21³] [2 r.]; dobrá oczekawałem á przyłzło złe *BudBib Iob* 30/26, *Ps* 118/166, *Thren* 3/26, *Dan* 12/12, *Sap* 8/12; *BudNT Luc* 23/51; żydowie [...] tym Mefyálzem Iezufá Páná mieć niechcá/ owłzem łobie

innego nádeń zmyfliwłzy/ oczekáwáią *CzechRozm* 107v, 24v, 46, 47v, 68v, 93, 106v, 264; *ModrzBaz* 136v; *Oczko* 9v; *KochPs* 38; *CzechEp* 24; *NiemObr* 113; *ArtKanc* A16, 118, K9v, K20v, Q9v; cudzey pochwały niech ten oczekawa/ który wczćiwie á dobrze fie ípráwuie *Phil* M3; *LatHar* 714, 726; Gdy tedy pytáiąc go oczekawáli; podniozłzy fię rzekł im: [...] *WujNT Ioann* 8/7, *Mar* 15/43, *Luc* 2/38, 23/51, *Rom* 8/19, 23 (9).

oczekawać od kogo (17): *RejPs* 187v; *LibLeg* 11/107v; *KromRozm II* k; *KromRozm III* B4, P2v; *Diar* 89; *LubPs* Z2v, ccv; lud fwoy nápominał/ [...] áby oczekawáli przyszłego rátkunku y zwyćięstwá od wízechmocnego. *BibRadz 2.Mach* 15/8; *OrzRozm* M; Sultán [...] pomocy od Turkow oczekawał *BielKron* 179, 416v; *RejPos* 141; *RejPosRozpr* b4; *CzechRozm* [A6]; wśzytko co ná ziemi/ [...] Oczy ku tobie wznosi/ który siedziłz w niebie: Y oczekawa zwykłéy żywności od ciebie. *KochPs* 156; *ZawJeft* 44.

oczekawać z czego (1): Kthora [śmierć Pana Krystusowa] ták iest zupełnie dofkónáła/ że nie máłz częgobyłmy z niey więcey potrzebować á oczekáwáć mieli *RejPosWstaw* [21³]v.

oczekawać ku czemu [= *żeby dał*] (2): który przez trzy látá wielkie łzkody Turkom dzyáał/ oczekáwáiąc ku pomocy Alfonlá krolá Fráncułkiego *BielKron* 189; *WujNT Hebr* 9/28.

oczekawać co (3): *TarDuch* A7; powiedz nam ono [...] / co zá koniec wrzędu Krolá Polłkiego iest/ co od niego/ álbo od wrzędu iego Krolewłkiego Polłká oczekáwáć ma *OrzRozm* M; Nákoniec/ iest święte [Królestwo Polskie] [...] Kościołem/ oczekáwáiąc z Páwłem Apóstołem/ y ze wśzyłtkimi Świętymi/ *beatam spem OrzQuin* Ov.

oczekawać na kogo, na co (3): Vprzedzam ine ná śwítániu/ y wołam oczekáwáiąc ná łłowo tve. *BibRadz Ps* 118/147; Niech nie będą pohańbieni dla mnie/ ktorzy ná cię oczekáwáią Pánie Iehowo Cewaoćie *BudBib Ps* 68/6[7], *Ps* 26/14.

oczekawać na co [= *żeby dał*] (1): drugi raz záfię krom grzechu okaże fie tym ktorzy go oczekáwáią ná zbáwienie. *RejPosWstaw* [21³].

oczekawać w czym [= *czego*] (1): Oczekawála á znośíła duffá moiá w słowie iego: duffála duffá moiá w Pánie. *Leop Ps* 129/4.

oczekawać skąd (4): bo z ynąd żadney pomocy nieoczekawam. *RejPs* 59; *BibRadz 1.Thess* 1/10; długo nie wierzyli náłzy [w najazd Tatarów] áż ognie wyrzeli/ ludu też oczekawáli z Litwy od krolá *BielKron* 416v; *WujNT Philipp* 3/20.

cum inf (1): każdy dzien dufza z ciała wyniść oczekawa *BielŻyw* 32.

cum G cum inf (1): ktorego [Pana] oczekawamy/ káždego dnia zágiąć łád wielki Boży/ á náłze wyłtępki ná nim rozeznować. *BielKron* 155v.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: tego (1); aby, by (5), zaimek pytajny (2)] (7): *RejPs* 56, 60, 185; Expecto quid istis placet de Epistola ad Caesarem, Oczekawam co fie tym zda z liftu ku Cefáarzowi dánego. *Mącz* 302a; będą fchnąć ludzie przed łthráchem/ oczekáwáiąc co fie dáley sítánie nád wśzyłtkim łwiátem *RejPos* 4v, 195v; tego od was oczekawam [!]. O Bogowie/ o łczęścié/ byście obroćili/ W łczęśliwą łtronę dufzę *ZawJeft* 44.

W przeciwstawieniu: »strzec się ... oczekawać« (1): Yákub też żydom náwroconym krotko przypomina yáko żyć/ [...] czego fye łtrzedz á czego oczekáwáć máyą. *KromRozm II* e4.

W charakterystycznych połączeniach: oczekiwać błogosławieństwa, Boga (2), czego dobrego, daru niebieskiego, dnia (2), dobra, dobroćliwości, drugiego, dziwow, imienia, końca, krola, krolestwa (Bożego) (6), krzywdy, listow (2), ludu, łaski (Bożej) (3), miasta (2), miłosierdzia (4), nadzieje (5), narodzenia, nawiedzenia, niewidzialnego, obietnice, objawienia, oblubieńca, odkupienia (4), odmiany, opatrzenia, Pana (11), pasterza, pochwały, pociechy (2), pocieszenia (3), poczęcia, podania ręki, pomocy (2), potępienia, przysposobienia synow (2), przysłych rzeczy, przyścia [czyjego] (13), ratunku (3), sądu (4), sędziego, słodkości, sługi, sposobienia, sprawiedliwości (3), syna, szczęsnej godziny, szczęścia, światłości (3), wiadomości, wiecznego spalenia, wspomżenia (6), wybawienia (2), wypełnienia (2), wyroku, zakonu (2), zapłaty (3), zbawiciela (5), zbawienia (6), zmiłowania, zwycięstwa, żywności, żywota wiecznego; oczekiwać beatam spem; oczekiwać od Boga (2), od krola, od Pana (2), od wszechmocnego, od urzędu krolewskiego; oczekiwać na Jehowę, na słowo; oczekiwać statecznie, wielmi, zawždy (5); oczekiwać uprzejmie, z wielką chucią; oczekiwać od swojej młodości.

Przysłowie: Ktoćiem się ná wiele káfze/ A niechce zbierać po trofze: Gdy wšzytkiego oczekawa/ Ná máley rzeczy przeštawa. *BierEz* O4v.

Zwroty: »ci(e)rpliwie, przez cierpliwość, z cirpliwością oczekiwać« = *per patientiam. exspeetare* *PolAnt*, *Vulg* [szyk zmienny] (7:1:1): niedaway fie tem záfwydáfwać ktorzy ćierpliwie oczekawáią rátunku twego *RejPs* 100, 45v, 56, 65, 90v, 101v; iefli fię tego nádźiewamy czego nie widzimy/ iście z ćirpliwością oczekawamy. *BibRadz Rom* 8/25, II 39d marg; *WujNT Rom* 8/25.

»oczkawać jako dżdża« (1): Oczekawáli mie iáko dżdża [*expectabant me sicut pluviam*] *Leop Iob* 29/23.

»nadaremno oczekiwać« (1): Abowiem zácmyonę [!] fáf oczy ich/ [...] ták iż nyewidzą [...] páná náífego Yezu Kryftáf/ Mefyáfáf y fynáf bożego/ ále go yefłcze nádáremno oczekawáyą *KromRozm III* B5.

»w nadziei, w nadzieję, z nadzieją oczekiwać« [szyk zmienny] (5:2:3): káfdy/ to iefł moiáf radáf ktho kolwiek iefł fpełnego rozumu áby zupełną [*lege: z zupełną*] nádzieią oczekawał miłofierdzia pánífkiego *RejPs* 198, 48v, 187v, 192v; *RejPos* 7; Oczekawaymyż z nádzyeią nieomylną Pánáf náfzego Iezufáf Kriřtufáf/ kthory przyść ma ná fáfł *RejPosWstaw* [21³], 22v [2 r.]; Ale Iezus iuż fwoiey [*chwały*] teraz włáfnie wżywa/ oni záf w nádziei iefłcze fwey oczekawáią *CzechRozm* 32, 224.

»oczekawać przez niemáfy czas« (1): Saráf wáfpiłáf foby o potomku/ [...] oczekawáyąc tego/ bárzo przez nyemáfy czáf *GliczKsiąż* B2v.

»oczekawajáf oczekiwać« (1): OCzekawáiąc oczekawałem Pánáf [*Exspectans exspectavi Dominum*]/ y przychylił fie ku mnie. *Leop Ps* 39/2.

»pewnie, nieomylnie oczekiwać« (1:1): *RejPos* 220; wáfáfke oni fáf dobrej nádzyeie/ owfzem nieomylnie oczekawáią błogofławieńtfwáf *RejPos Wstaw* [21³].

»z pilnością oczekiwać« (1): Z Wielką pilnoścíą oczekáfam: áby fie pan moy raczył miłofćiwie okáfzać *RejPs* 60.

»(po)żáfliwie oczekiwać« (2): O yakofz żáflyuye oczekauaf fyneon oney fćzáfney godziny wktoráf by mu rzeczono ogláfday táf pannáf ktora porodzyłáf zbauyczyeláf fzwyyatáf *PatKaz II* 62; *LubPs* Lv.

»z radością, w radości, z weselem, wesele oczekawać« [szyk *zmienny*] (8:1:1:1): aczełz naoczoch załzlepyony, ale dułłā y uyarā yafznye wydzyłz y uefele oczekauafz przyłczya they panny nałzwyatłchey *PatKaz II* 62v, 59v; *RejPs* 45v, 90; *Diar* 89; *LubPs* bb2v; iako małz tu łtale trwāć/ ābyś mogł bełpiecznie łtād słzedłzy oczekawać w rádości Pánā łwoiego. *RejPos* 6, 57v, 195v; *RejZwierc* 177v; A ia vfāiac mu/ [...] ná łād łię iego zdawam/ y z rádością łercā mego onego oczekawam *CzechEp* 74.

»oczekawać z wiarā« (1): Prorocy łwięci iego/ [...] oczekawāiac z wiārā łwoią tego oblubieńcā łwoiego/ pobići ā pomordowani łā dla they wiāry *RejPos* 240v.

Szeregi: »prosić i oczekawać« (1): dawa włzythki dobrā ciełefne/ duchowne/ niebiełkie/ y wieczne/ ktorych łftotnie od niego prosić y oczekāwāć mamy. *LubPs* Z2v.

»spodziewać się i oczekawać« (1): iż Iezus iełt Mefyafzem: nád ktorego y oprocz ktorego/ iuż łie żadnego inłzego wiernym łpodźiewāć y oczekāwāć nie potrzebā. *CzechRozm* 164v.

»oczekawać a (i) żādać« [szyk 1:1] (2): *Diar* 89; Avere te scribis accipere a me aliquid literarum, Piłzełz mi że vprzeymie oczekawafz ā żādafz moyich łiftów. *Mqcz* 20a.

W przen (6) : krzywdy oczekawało łercze moię y nēdze. *TarDuch* A7; wtę nádzieię dułłe náłłe oczekawāia pánā *RejPs* 48v, 197v; wy złote ā łrzebrne łēdy: łā glinyāne āłbo drzewyane/ prętā żelāznego ā wyecznego łpalenya oczekawāyā. *KromRozm III* O3v; Vkorz łie Pānu Bogu/ ā oczekaway rāk iego *Leop Eccli* 13/9, *Ps* 129/4.

Przen [ze zdaniem dopełnieniowym] (1) : Bo rzeczy łtworzone z wielkā chuciā oczekawāia/ āżeby łię okazāli łynowie Boży. *BibRadz Rom* 8/19.

a. *Przebywać w jakimś miejscu, licząc na czyjeś przybycie lub na spodziewane zdarzenie, być w pogotowiu* [w tym: kogo, czego (19)] (24) : *PowUrb* +3; *OpecŻyw* 25, 175; tamzełmi y łynłchimy pani v.k.m. vkrainnimy na yedno myełcze zyechawłchi sye lezely kylka dny oczekawayacz połlanczow Z oczakowa ktobi myal przyechacz kv nam *LibLeg* 11/107; *HistAl* C2; PRzyłyęźnik młodłzy/ tho iełt/ nowo obrāny/ iełt Sprawcā łpraw Przyłyęźniczych: przeto zāwždy ma być obliczny/ y oczekāwāć drugich Przyłyęźników. *GroicPorz* d3; I zālādzili nań załogi po wierzchu gor: ā oczekawāiac przyiāzdu iego/ czynili iāko zboyce *Leop Iudic* 9/25; *BielKron* 105, 112v, 351v; ielłizeby [!] kto przy wieczerzey czytał/ y załnienia miēdzy Xięgami oczekiwał/ albo łię go przez czytanie wzbraniał/ [...] *KwiatKsiqż* L4v; *HistRzym* 37v.

oczekawać gdzie (5): *OpecŻyw* 174v; Cefarz do łwego pālacu łzedł/ gdzie z innymi kłiąęty/ nowiny oczekawał. *BielKron* 330; Te expectat domi, Domā cie oczekawa. *Mqcz* 94b; *RejPos* 135v; *ArtKanc* G15v.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): Paucos morati dies, dum socii venirent, Kilko dni oczekawali āż ych towarzirze [!] nadciāgnęli. *Mqcz* 97c.

W porównaniu (1): mowił P. Iezus ku zwolennikom łwoim: [...] ā wy bādźcie oczekawāiaczy/ iāko łłudzy oczekawāia pánā łwoiego/ gdy łie wroći z god ābo z wełela łwego *RejPos* 343v.

W charakterystycznych połączeniach: oczekawać dworu, drugich (ludzi) (2), nowiny, pana (2), podarzenia obiecanego, połałncow, przyjazdu, przyłcia, przysiēźników, wiernych, wywodzenia;

oczekawać z wielkim wojskiem; doma oczekawać, w niebie; oczekawać kilka dni; oczekawać z wielkim nabożeństwem, z rozkoszami; oczekawać jedni drugich.

*Zwroty: »oczekawać długi czas« (1): [św. Hanna] przyfzła do domu y nyenalafzła pana śwego y oczekauała go długi czałz *PatKaz II* 63.*

*»z radością oczekawać« (2): *RejPos* 135v; kiedi ktori ztich pomienionich Krolow przijachac miał do ktorego Woiewodztwa/ wżiſci poddani [...] gotowali ſie iako nawefełe zradoſcia Pana y Dworu otzekawaiac *PaprUp D*.*

Przen (2) :

*Zwrot: »z radością oczekawać« (1): Ná kieruy dyfzlem do mnie/ Iáſiu mój: którego Z radością wielką ſciány mé oczekawáią *PudlFr* 64.*

a) *W opisie gwiazdozbiorów noszących nazwy istot żywych [na co] (2) : [Kłęczeń] Sam wiſząc głową ná dół/ w morzu oczekawa Ná Niedźwiadká/ y Strzelca *KochPhaen* 21, 23.*

2. *Zwlekać, ociągać się, rozmyślnie opóźniać podjęcie działania; cunctari *Mącz*; demorari *Cn* (12) : Percontor idem quod simplex Cunctor, Obawam ſie/ też Oczekawam/ Dowiaduyę ſie. *Mącz* 72b.*

*Zwroty: »długo oczekawać« (1): z rodziwſzy ſię z Chriſtyánow/ y między nimi ſię wychowawſzy/ długo oczekawáli odkłádáiąc [chrzeſt] *NiemObr* 147.*

*»oczekawać odkłádając« (1): *NiemObr* 147 cf »długo oczekiwać«.*

a. *O Bogu: zwlekać z wymierzeniem kary, oczekując nawrócenia grzesznika (5) :*

*oczekawać czego (3): *RejAp* 83; widziſz że Pan twoy iuż nád tobą podnioſł frogą rękę ſwoię/ iedno z łáſki á z miłofierdzia śwego oczekawa vznania twego. *RejPos* 196v, 172v.*

*Ze zdaniem dopełnieniowym (1): Iż [Pan] álbo oczekawa by ſie náwrócili/ Albo dobrym przykłádem iſzby drugim byli. *RejWiz* 95v.*

*Zwroty: »cirpliwie oczekawać« (1): nie mnimay ábyć omieſzkał z obietnicámi ſwoiemi/ [...] Iedno iſz cirpliwie oczekawa dla narodu wálzego/ niechcąc was márníe zátrácić/ iedno ábyſcie ſie vználi á ſzukáli miłofierdzia iego. *RejPos* 6.*

*»długo (a długo) oczekawać« (2): *RejAp* 83; á wſzdy [Bóg] nie wnet fkázuie/ á to długo á długo oczekawa obaczenia onego fercá nędznego. *RejPos* 172v.*

b. *Czekać z działaniem do wystąpienia spodziewanych okoliczności; opperiri *Cn* (5) :*

*oczekawać kogo, czego (4): Rozmyſł tu ſobie iako troytza ſwiętá oczekawála odpowiedzi ij przyzwoleniá panieńkie⁸⁰ ku wcieleniu ſyna bożego. *OpecŻyw* 8v; *RejPs* 62; A ták brácia moi/ gdy ſię ſchodźicie ku iedzeniu/ oczekawaycie iedni drugich. *WujNT* 1.*Cor* 11/33. Cf *Zwrot*.*

*Zwrot: »oczekawać pogodnego czasu, do słusznego czasu« [szyk zmienny] (1:1): oczekawałam pogodnego czaſu/ fkoro ſye yedno ty kxiáſzki zgotowiły/ aby ch W.M. tym ſnadniey nimi przywithać y przyſłużyć ſye mogła. *HistAlHUNG* A2; *CzechEp* 38.*

3. *Być w przyszłości czymś udziałem, być przeznaczonym dla kogoś; impendere, manere *Mącz* [kogo (G)] (8) : Tu s tego bacz pewnie gdytż ſie tzo ſłcęſno dzieie/ iſz cie téż nieſłcęſcie oczekawá. *OpecŻyw* [27]v; y wiele ich poydą zá ich vpaſciá/ [...] ktorých Sąđ ſtraſliwy otzekawa/ y zátrácenie ich nieomięſka. *KrowObr* 137v, 160; Ingens praemium manet victorem. Piękny vpominek oczekawa*

zwycięscy. *Mącz* 207a, 288b; *RejPosWstaw* [110²]_v; *CzechEp* 62; których zginienie pewne/ y
potępienie [...] ielli fię nie vpamiętáią oczekawa. *NiemObr* 162.

*W charakterystycznych połączeniach: dobrodziejstwo oczekawa, korona niewiędnąca, nieszczęście (2),
potępienie, sąd (2), upominek, zginienie; oczekawać zwycięzcy.*

Synonimy: 1. nadziewać się, przypuszczać, spodziewać się; 2. mieszkać.

Formacje współrdzenne cf CZEKAĆ.

Cf OCZEKAWAJĄCY, OCZEKAWANIE, OCZEKAWANY

DD